

MKT

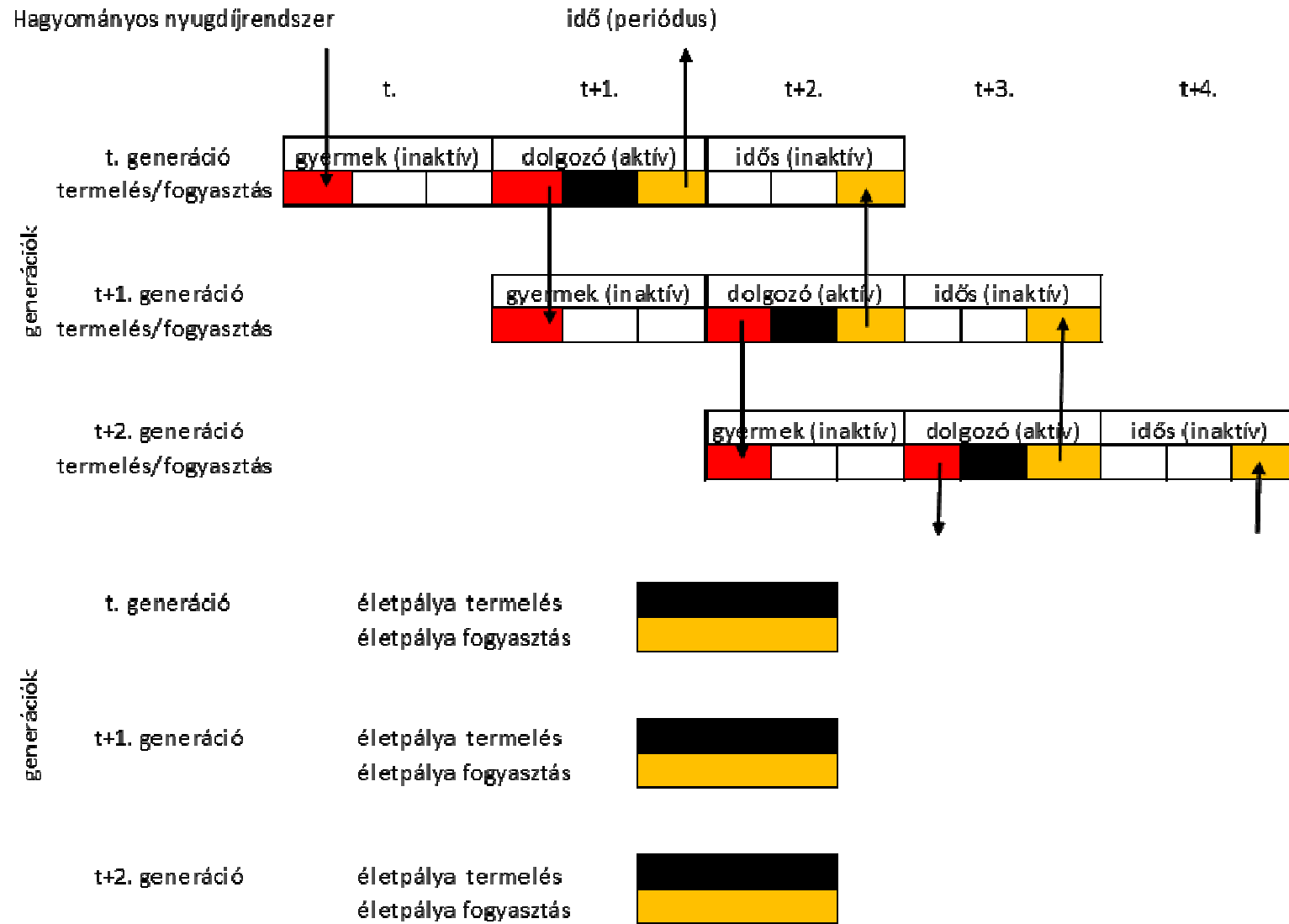
Demográfiai
Szakosztály

**59. Közgazdász-vándorgyűlés
2021. szeptember 23-24-én**

A nyugdíjrendszer és a
gyermekvállalás

Dr. Banyár József

A generációk közti transzferek a hagyományos nyugdíjrendszerben

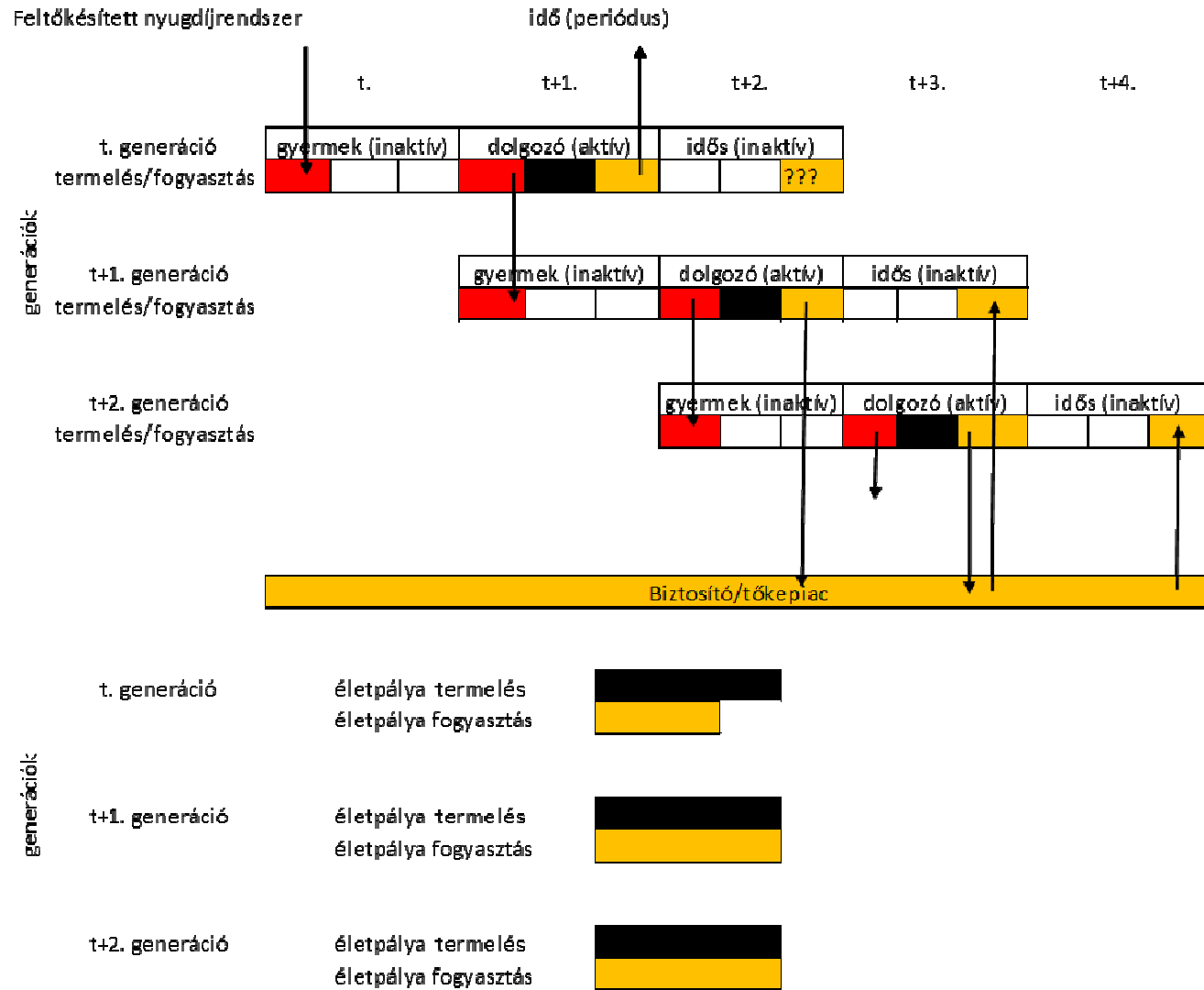

Kiút a hagyományos nyugdíjrendszer felbomlásából

Két irányban látszik kiút:

1. A dolgozó aktív korában nem éli fel, hanem félreteszi az időskori megélhetéséhez szükséges jövedelmet → a feltőkésített nyugdíjrendszer
2. Az állam kikényszeríti az idősek eltartását, (de nem pontosan a korábbi megoldást, vagyis a régi társadalmi szerződést) → a folyó finanszírozású nyugdíjrendszer

A feltőkésített nyugdíjrendszer transzferei

A feltőkésített nyugdíjrendszer – előfeltétele

Csak akkor racionális megtagadni a régi társadalmi szerződést, ha már lehetséges félretenni hosszú távra az aktuális jövedelmet, ha ...

... már széleskörű a hozzáférés a pénz- és tőkepiacokhoz,

... ami történelmileg egy viszonylag új fejlemény.

A feltőkésített nyugdíjrendszer – és a gyermekvállalás

A hagyományos nyugdíjrendszerben a gyermekvállalás volt az időskori megélhetés záloga, ráadásul egy jól megtérülő „befektetésnek” is volt tekinthető, hiszen a generációk „elszámoltak” egymással.

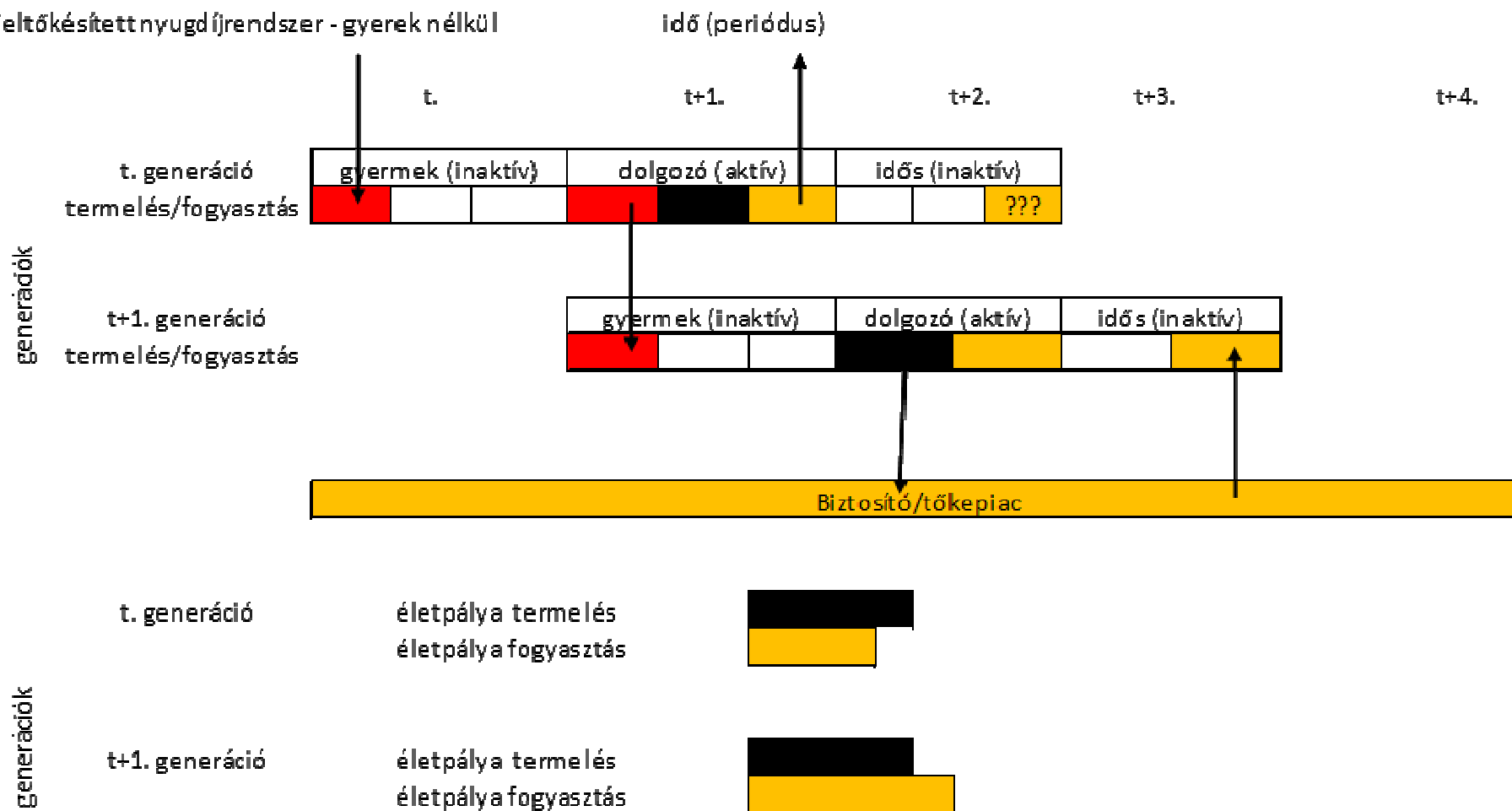
A pénz- és tőkepiacokhoz való hozzáféréssel azonban valójában megszűnt a gyermekvállalás ilyen szerepe →

Az egyéneknek gazdaságilag már nem éri meg a gyermekvállalás →

Ez a rendszer ösztönzi a népességfogyást – gyermek nélkül jobban járnak az emberek.

A feltőkésített nyugdíjrendszer – gyermekvállalás (és szülőtartás) nélkül

Feltőkésített nyugdíjrendszer - gyerek nélkül

A folyó finanszírozású nyugdíjrendszer – kötelező szülőtartás (generációs szinten)

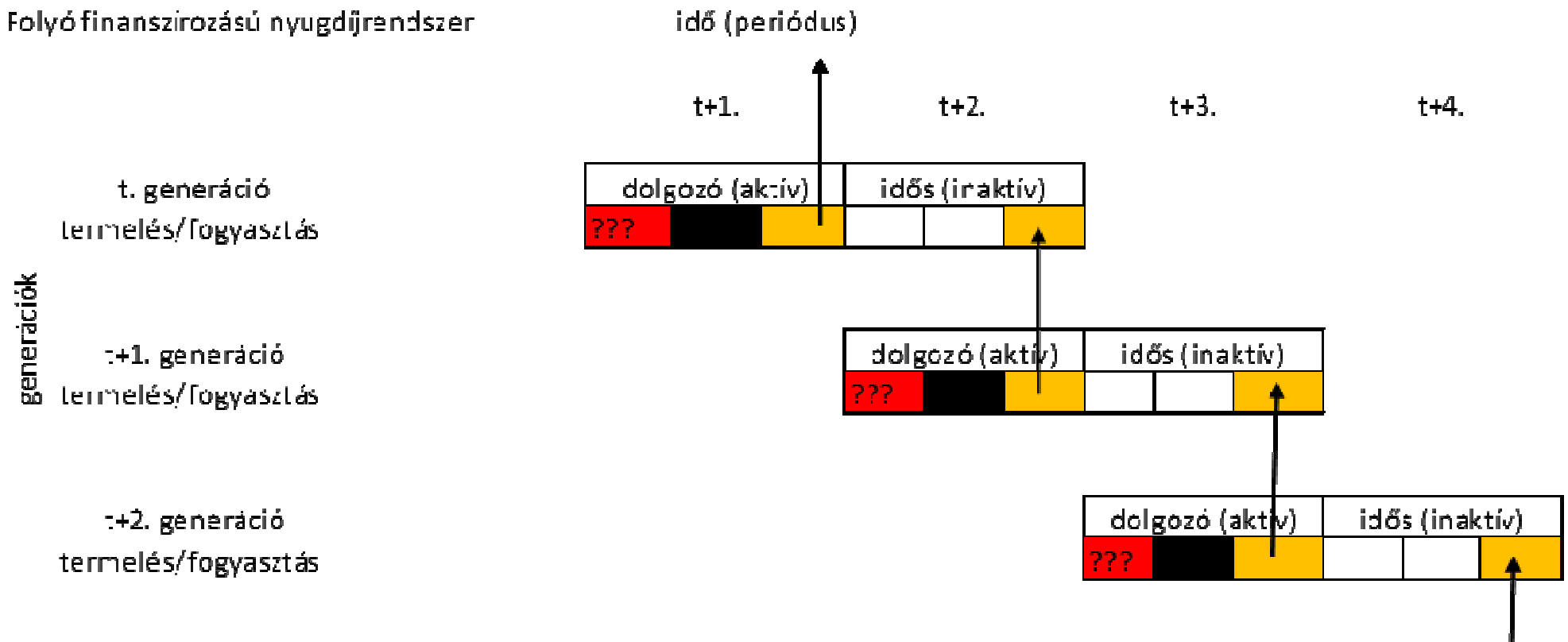
Megoldja a hagyományos nyugdíjrendszer sok problémáját (rossz képességű, ill. meghalt, munkanélküli gyermek, a szülő időskora és a gyermek aktív kora nem esik egybe, időben széthúzza a gyermek eltartási kötelezettségét, stb.)

De: a hagyományos nyugdíjrendszer zárt ciklusai két egyirányú (egymáshoz képest ellenirányú) nyílt transzferlánccá esnek szét.

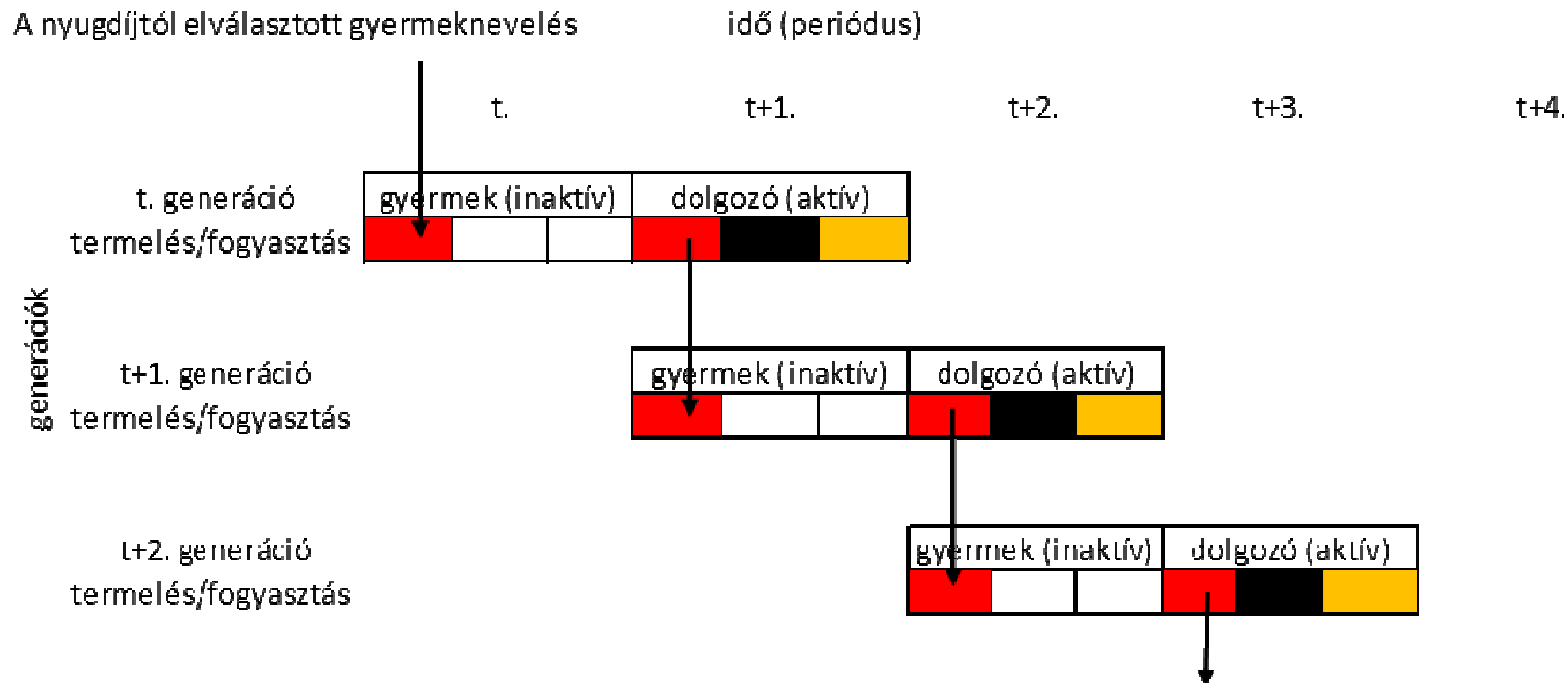
A generációk nem számolnak el egymással többé.

A folyó finanszírozású nyugdíjrendszer – elméletben szereplő transzferei

Folyó finanszírozású nyugdíjrendszer

A folyó finanszírozású nyugdíjrendszer – elméletben nem szereplő (de feltételezett) transzferei

A folyó finanszírozású nyugdíjrendszer transzerei - interpretáció

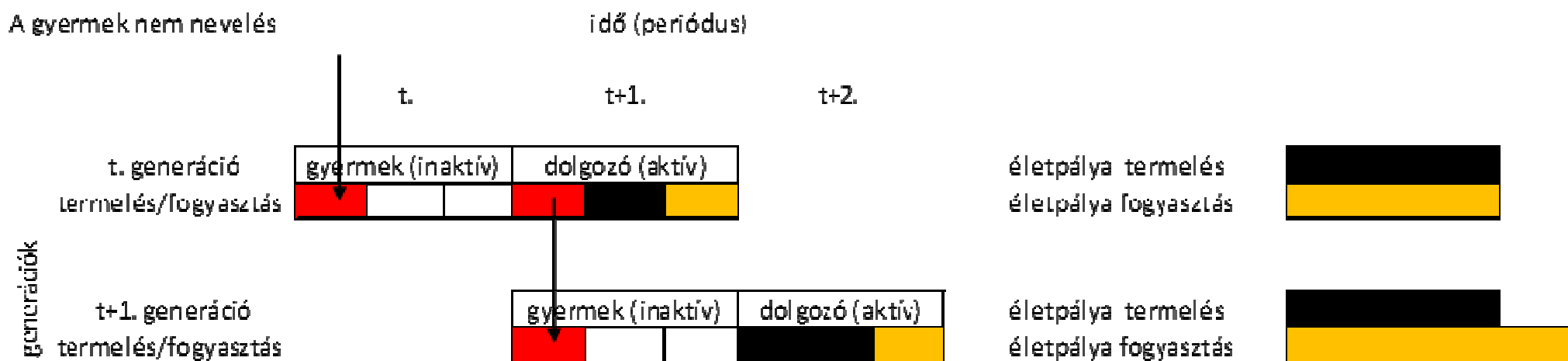
A kettő együtt pont azt az ábrát adja, mint a hagyományos nyugdíjrendszernél lerajzolt, de itt elvileg is szétesik két végtelen áramra az ott egy életciklus alatt záródó pénzáram.

Interpretáció: az aktívak állami kényszerből eltartják a jelenlegi időseket, de pusztán szeretetből odaadják a gyermekeiknek jövedelmük egy részét, amit eszük ágában sincs visszakérni tőlük.
(Megteszi azt helyettük az állam.)

Az életpálya fogyasztás és kereset egyensúlya, ha mindenki ezt a mintát követi, itt is ugyanúgy teljesül, de ...

Egyáltalán nem biztos, hogy mindenki vállal gyermeket, sőt, jobban jár, aki nem vállal →

A folyó finanszírozású nyugdíjrendszer kimaradt transzerei – gyermek nem nevelés esetén

Megoldás: vegyes, humán- és „fizikai” tőke alapú nyugdíjrendszer

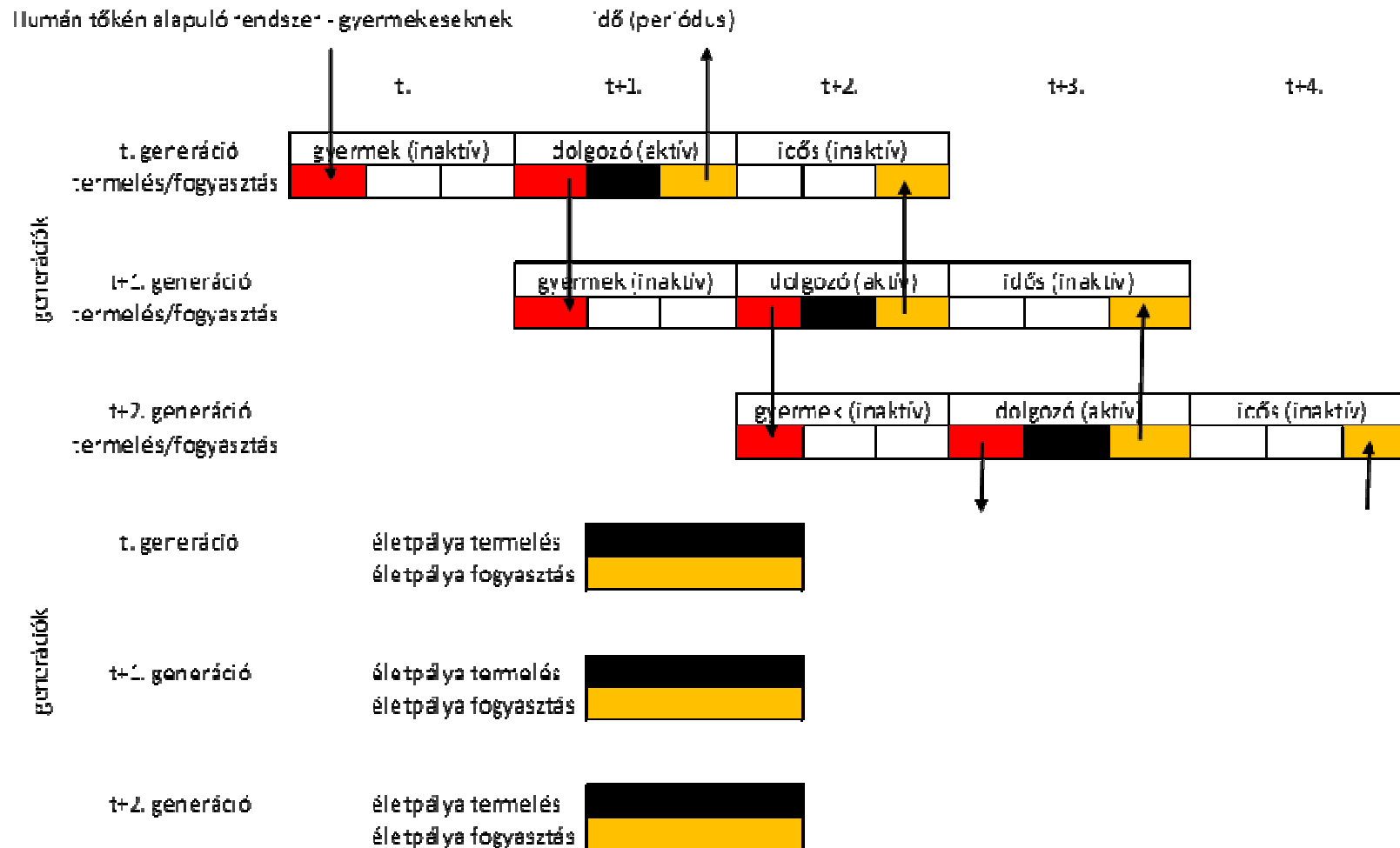
A hagyományos nyugdíjrendszer felbomlása után, a helyén létrehozott egyik megoldás sem oldja meg az életpálya finanszírozás komplex problémáját, ugyanakkor részmegoldásként mindegyik alkalmazható. A következő megfigyelésekből indulhatunk ki:

- a gyermektelenek számára a feltőkésített nyugdíjrendszer az életpálya finanszírozás szempontjából problémátlan, ha nem tagadják meg a szüleik eltartását (lényegében: visszafizetik nekik felnevelésük költségét)
- a folyó finanszírozású rendszer is problémátlan, ha születik elég gyermek. → ha annak hatályát a gyermekesekre szűkítjük, akkor az fenntartható lesz (ld. Bental [1989])). → „visszanyessük” a folyó finanszírozású rendszert → ezt humán tőke alapú feltőkésített nyugdíjrendszernek is nevezhetjük.

→ a fenntartható nyugdíjrendszer egy vegyes, egy részben humán, részben „fizikai” tőkével, vagyis mindegyik elemében feltőkésített rendszer lehet.

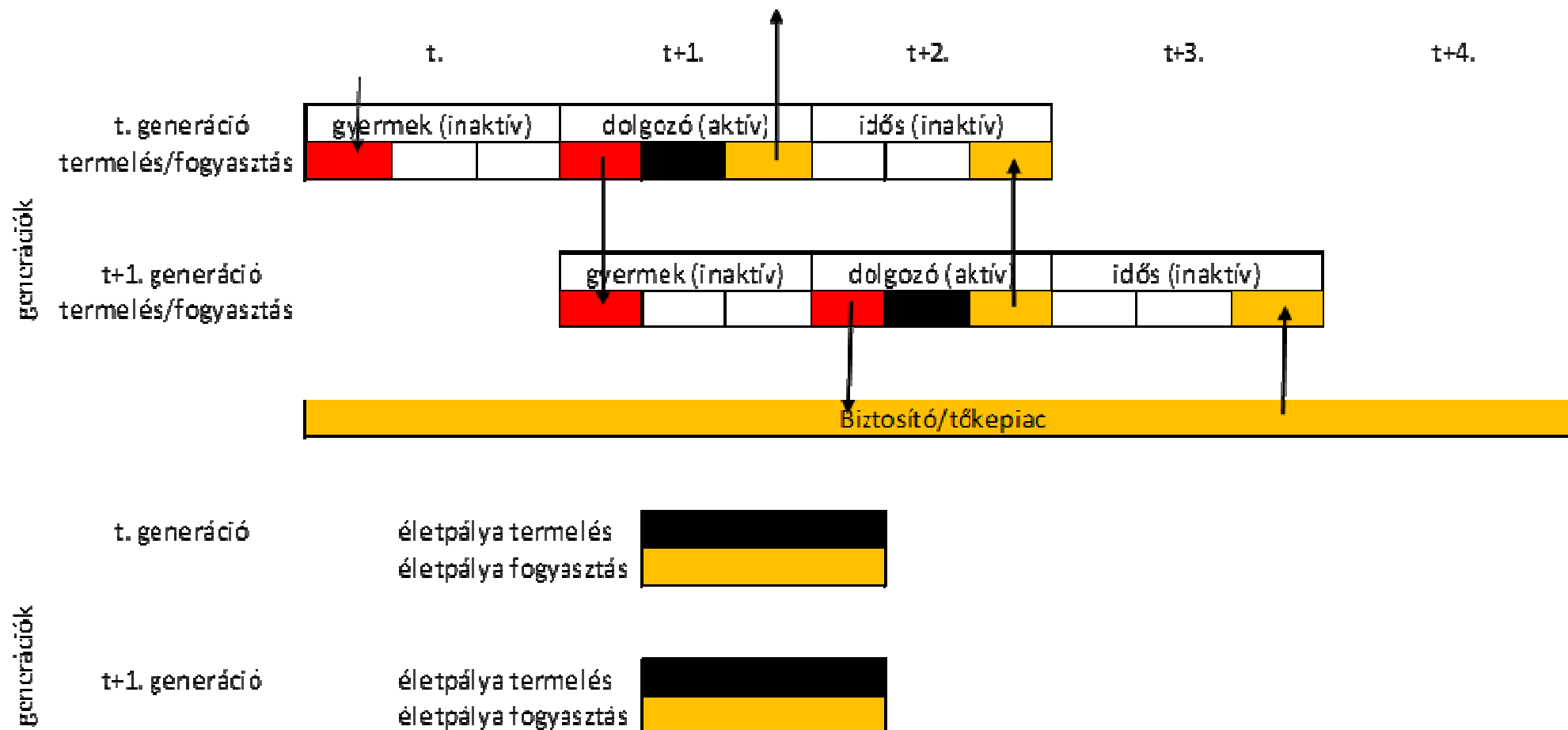
Σ a folyó finanszírozású rendszer ígéreteit „visszanyessük” a teljesíthető szintre → biztos nem ígéri túl magát, mint jelenleg. → A gyermeket nem nevelőknek pedig marad a feltőkésített részrendszer. Ennek forrása: a gyermek nem nevelésen megtakarított pénz (ami gyermeknevelés esetén a másik ágon szolgálta volna a nyugdíjat).

A vegyes rendszer \approx hagyományos nyugdíjrendszer transzferei (gyerekeseknek)

A vegyes rendszer transzferei (gyerekteleneknek)

Humán tőkén alapuló rendszer - gyermekteleneknek idő (periódus)

Konklúzió

Paradoxon: A gyermeknevelést expliciten el nem ismerő, de impliciten arra támaszkodó folyó finanszírozású rendszer megkívánja, hogy a politika ösztönözze a gyermekvállalást. A gyermeknevelést maximálisan elismerő nyugdíjrendszer viszont lehetővé teszi, hogy a politika teljesen a polgárok szabad döntésévé tegye azt.

Tehát a részben humán tőke alapú vegyes nyugdíjrendszer NEM a gyermekvállalást ösztönzését célozza meg, hanem azt, hogy a gyermekvállalás kérdése egyáltalán ne legyen a nyugdíjrendszer problémája – szemben a mai helyzettel!

Ugyanakkor azzal, hogy a rendszerből eltávolítja a gyermeknevelés masszív ellenőztönzőjét, valószínűleg (mintegy mellékesen) jelentősen emeli a gyermekvállalási kedvet.

A témáról ld. részletesebben még a Banyár-Németh [2020] Nyugdíj és gyermekvállalás 2.0: Nyugdíjreform elképzelések: Konferenciakötet, Budapest, Magyarország: Gondolat Kiadó írásait!

http://unipub.lib.uni-corvinus.hu/5906/1/Banyar_Nemeth_szerk_Nyugd%C3%ADj_es_gyermekvallalas_2_0.pdf